

Josep Fontana veu "tantes històries d'Espanya com projectes de país" i subratlla el "deliri romàntic borbònic" en l'obertura del congrés sobre la Guerra de Successió

Del 1714 a l'Estatut

Ignasi Aragay

Del Congrés de Diputats al congrés d'historiadors: després de la sessió històrica a l'hemicicle madrileny sobre l'Estatut, amb les previsibles referències a la derrota catalana davant Felip V, ahir va començar al Museu d'Història de Catalunya el congrés internacional *L'aposta catalana a la Guerra de Successió (1705-1707)*, una cita amb menys retòrica grandiloqüent i més esperit científic, però sense renunciar a les picades d'ullet a l'actualitat, com va quedar palès ja des de l'inici amb l'obertura a càrrec de Josep Fontana, la veu més autoritzada de la historiografia catalana actual sobre l'època moderna i contemporània.

A diferència del pim-pam-pum dialèctic i polític estatutari, ahir hi havia poc públic i nul·la expectació mediàtica. Fins i tot va fallar el conseller primer, Josep Bargalló, a causa, esclar, de l'estrès del dia abans. L'absència no fa oblidar, però, que des del Palau de la Generalitat s'ha apostat fort pel congrés -la part grossa dels 60.000 euros de pressupost ha anat a càrrec seu-, un congrés concebut com una de les primeres accions rellevants dels actes del 300 aniversari de la pèrdua de les llibertats catalanes davant el pretesament modern absolutisme castellà.

De fet, ahir Fontana va deixar clar per on aniran els trets ideològics de l'efemèride i quina és la visió predominant en el camp historiogràfic català precisament sobre aquell absolutisme anorreador, que segons Fontana ni va ser absolutisme ni encara menys va encarnar la modernitat. "Jo diria que la interpretació que atribueix als Borbons espanyols del segle XVIII un paper modernitzador i de progrés és una manifestació de romanticisme delirant, mancada de fonament", sobretot "si tenim en compte que, dels quatre protagonistes essencials de la reialesa borbònica en aquell segle, dos van acabar bojos i els altres dos eren més aviat dèbils mentals".

Segons l'historiador, al costat de la retòrica del despotisme il·lustrat en realitat a Espanya hi va haver "un sistema caracteritzat per la corrupció i la incompetència" que donava "àmplies oportunitats als de dalt per robar impunement" i on les lleis, en especial les referides a la hisenda, no es complien. Per Fontana, aquests són els fruits de l'absolutisme borbònic: conduir un Estat que, de ser encara el 1700 una gran potència, va passar el 1808 a una situació de "debilitat i decadència". Ho reflecteix amb cruesa l'informe emès el 1818 per un grup de caps militars als quals Ferran VII havia encarregat que escrivissin una història oficial de la guerra d'independència. La cita és demolidora: "*En mayo de 1808 ni teníamos naves, ni ejércitos, ni armas, ni tesoro, ni crédito, ni fronteras, ni gobierno, ni existencia política*".

Però la lliçó inaugural de Fontana va tenir un altre eix: la importància de les constitucions per als catalans austriacistes. I aquí, esclar, resultava encara més difícil no caure en la temptació de fer paral·lelismes amb el present debat sobre l'Estatut. "No es tracta de mitificar el que van significar les constitucions catalanes presentant-les com un model de regles per al règim d'una societat lliure i democràtica", però sí de remarcar que, sota l'aparença arcaica, eren un "instrument viu" que comportava "un mecanisme de discussió i de canvi, el de les Corts", que precisament permetia reformar i modernitzar el sistema. Un sistema que, entre d'altres coses, anava donant entrada a la dinàmica protoburguesia comercial del país.

Llibertat i progrés

Fontana considera una evidència que la derrota de 1714, "que va posar fi al sistema parlamentari que s'estava desenvolupant a Catalunya, fou, essencialment, una lluita per la defensa de les llibertats i les expectatives de progrés".

Però defensar aquesta idea li ha suposat, a ell i a molts altres, ser titllat de romàntic. "És una cosa que em recorda el que hem escoltat aquests dies per boca d'un cap militar que considerava necessari preservar la riquesa de la «gloriosa història» d'Espanya", sense tenir en compte que "no hi ha cap país al món, per petit i tronat que sigui, que no disposi d'una història gloriosa" i que "no hi ha una sola història d'Espanya, sinó tantes com projectes de país, de manera que la del general Franco, que arrencava del model dels monarques absoluts del segle XVI i conduïa de manera natural a la dictadura imposada després de la Guerra Civil, tenia poc a veure amb la d'Azaña, que partia de la guerra de les comunitats de Castella i conduïa al règim de llibertats de la República". n